

Jutta Chorus

INTERVIEW MET JOURNALIST JUTTA CHORUS OVER FORTUYN,
VAN GOGH EN DE ROTTERDAMSE AFRIKAANDERWIJK

*‘De werkelijkheid is
altijd rommeliger’*

Jutta Chorus is journalist en schreef lange tijd voor *NRC*.

Aan het begin van de eenentwintigste eeuw volgde ze Pim Fortuyn en Ayaan Hirsi Ali en verbleef ze lange tijd in de Afrikaanderwijk. Vanwege de heruitgave van de drie boeken die ze hierover schreef, sprak *Maatschappij & Politiek* met haar over *New Journalism* en hoe ze op die roerige tijd terugkijkt.

BAS BANNING

U liep mee met Pim Fortuyn toen hij bij Leefbaar Nederland startte en bleef hem volgen tot zijn dood op 6 mei 2002. Hoe heeft u dat jaar beleefd?

'Ik volgde Fortuyn vanaf de oprichting van Leefbaar Nederland. Het was een zwaar jaar in het oog van de storm, vooral conditioneel, omdat Fortuyn marathondagen maakte en Menno [De Galan, red.] en ik daar achteraan liepen. Aan het einde van dat jaar liep ik permanent met een zonnebril op, zo moe was ik. De infrastructuur van de LPF was gebaseerd op die van andere politieke partijen, met partijbaronnen en regiocoördinatoren. Daar belden we elke avond mee en omdat we journalisten zijn moesten we natuurlijk alles checken. Als iemand iets zei kon dat net zo goed uit wraak zijn. Als ik het boek teruglees valt het me mee hoe coherent het is, terwijl het onder grote druk is geschreven.'

Een paar jaar later zat u weer in het oog van de storm toen u Ayaan Hirsi Ali volgde tot de dood van Theo van Gogh en u in contact kwam met jonge mannen die met Mohammed B., de moordenaar van Van Gogh, in een koranstudiegroep zaten.

'Hirsi Ali volgde ik omdat zij zo'n grote mond had en tegelijk heel onervaren was als Tweede Kamerlid. Voor *NRC Handelsblad* keek ik hoe zij in die fractie overeind bleef. Het was vooral bijzonder dat ik achter de schermen mocht kijken. Zo kon ik ook bij de opnamen van *Submission* zijn. Nadat Van Gogh enkele maanden later werd vermoord ben ik samen met Ahmet Olgun de wijken ingegaan om vervolgens de kant van Mohammed B. te onderzoeken.'

Was dat niet gevaarlijk?

'Jazeker, we kregen een steen op onze auto en werden uitgescholden. Gelukkig heeft Ahmet de gave om ontwapenende grappen te maken. We moesten in heel korte tijd in contact komen met de mannen die de moordenaar van Van Gogh, Mohammed B., kenden, voordat ze werden gearresteerd. Omdat zij geschrokken waren en zich wilden verdedigen, spraken ze uitgebreid met ons.'

Voor 'Broeders', het tweede deel van De Martelaren, heeft u tien jaar na de moord op Van Gogh de vrienden van Mohammed B. opgezocht. Sommigen waren uitgezet naar Marokko. Wat vond u toen en hoe gaat het nu met ze?

'We zijn met een open blik gaan kijken: hoe gaat het nu met ze? Deze jongens hebben hun puberteit omgezet in provocatief gedrag, dat in 2004 tot een hoogtepunt kwam. Na hun gevangenisstraf zijn ze naar Marokko uitgezet. Omdat de Marokkaanse maatschappij zo hard is, hebben ze allemaal een baan moeten zoeken. Op één na werken ze nu allemaal en hebben ze daar een tweede kans gekregen.'

De afgelopen tijd is er veel naar Van Gogh en Fortuyn teruggekeken. Met een televisieserie over Fortuyn en een lijvige biografie van Van Gogh. Hoe ziet u die hernieuwde aandacht?

'We hebben het nog elke dag over Fortuyn en vaak over Van Gogh. Het is goed om terug te kijken, daar kunnen we in deze periode echt wat aan hebben. Fortuyn heeft een boek nagelaten waaruit we een les kunnen trekken. In *De verweesde samenleving* maakte hij een mooie analyse over de terugtrekking van de verzorgingsstaat en hoe mensen daardoor tussen het wal en het schip belandden.'

'Bij Fortuyn denk ik vooral aan iemand die voortdurend zijn mening bijstelde.'

Maar er is ook sprake van een hoop gemythologiseer. De werkelijkheid is altijd rommeliger. Het gedachtengoed van Fortuyn is door zijn bewonderaars in een soort van bijbel vastgelegd. Hem wordt een ruimte gegund die aan latere populistten minder wordt gegund, maar Fortuyn was vooral iemand die voortdurend zijn mening bijstelde en, bijvoorbeeld, vlak voor de verkiezingen wel vijf keer van opvatting over het asielbeleid veranderde.'

Wat is dan het verschil met iemand als Geert Wilders?

'Ik vind het zorgwekkend dat we in Nederland een Amerikaanse vorm van populisme krijgen, gericht op materialisme. Wilders zegt voortdurend dat hij mensen komt redden, maar intussen kleedt hij de collectieve sector uit. Fortuyn hamerde juist enerzijds op de individuele verantwoordelijkheid van burgers, maar keek anderzijds hoe de solidariteit overeind kon worden gehouden. Dat mist Wilders ten enen male.'



Het beeld 'De Schreeuw' van Jeroen Henneman ter nagedachtenis aan Theo van Gogh (foto: Wikimedijs Commons)

Wat is er veranderd in de journalistiek na Fortuyn en Van Gogh?

'Die twee politieke moorden hebben veel journalisten tot onderzoek aangezet: wat doet de overheid, wat doen nieuwe politici? Daardoor is de onderzoeksjournalistiek in Nederland sterker geworden. Het is in Den Haag nu waarschijnlijk lastiger. In mijn onderzoek naar Fortuyn was politiek adviseur Kay van der Linde tegen, want hij wilde geen pottenkijkers. Toch kreeg ik vrij spel. Bij Wilders kan dat niet.'

Hoe kan het dat u bij beide belangrijke gebeurtenissen vooraan stond?

'Ik denk dat ik een goede intuïtie heb, maar toen Leefbaar Nederland werd opgericht kon ik niet weten dat een megapopulaire leider zou worden vermoord. Als journalist moet je goed opletten dat je het juiste moment kiest om iemand langdurig te volgen. Het is belangrijk om als krant daar mensen voor vrij te maken. Ik denk dat vooral jonge, onbekende journalisten een grote kans maken om ergens binnen te kijken. Omdat ze nog niet de naam hebben en omdat ze open staan en zonder vooroordelen zijn. Ik denk dat daar kansen liggen voor journalisten in de politieke verslaggeving; daar mag meer aandacht voor langetermijnprojecten zijn; kritisch volgen los van de amechtige Nieuwspoort-sfeer.'

'Je voelt op een gegeven moment het echte leven.'

U heeft in alle drie de boeken een nawoord geschreven. Daarin noemt u de redenen waarom u journalist bent geworden en noemt u *New Journalism* als inspiratie. Waarom schreef u deze boeken in de stijl van *New Journalism*?

'Het is een manier van vertellen die in de jaren zestig opkwam en waarin alle verhalen dicht bij de geportretteerde personen zijn. Mensen zijn geneigd een mooier beeld van zichzelf te schetsen als je ze volgt, maar als je er lang genoeg bent, laten ze hun behaagzucht vallen. *New*

Journalism kent vier technieken om af te wijken van de standaardbeschrijvingen die je vaak nog in kranten vindt. Dat doe je door het gebruik van scènes, zodat je als lezer bijvoorbeeld midden in een ruzie zit, en door het gebruiken van dialogen, waardoor je mensen echt met elkaar hoort praten. Daardoor verdwijnt de afstandelijkheid. Daarnaast bereik je dat door het beschrijven van goede details, waardoor het echt voelt alsof je direct ergens aanwezig bent, en als laatste door niet het alwetende perspectief te kiezen, maar ook van perspectief te veranderen. Met dat laatste ben ik als journalist wat voorzichtiger, omdat ik altijd de feiten wil checken.'

Hoe pakte u dat aan bij uw boek over de Afrikaanderwijk?

'Als je onderzoek naar een plek of een groep doet, dan kijk je eerst naar de buitenste ringen, de instituties. Dan kom je al snel uit bij de politie of het jongerenwerk. Ik ben daarna bij families langsgedaan om ze langere tijd te volgen. *In good times and bad times*, dus ook bij begrafenissen. Dat betekende dat ik ook af en toe zei wat ik gebruikte. *Afri* is een rauw portret van een wijk. Er zit wel hoop en humor in, maar ook veel momenten van wanhoop. Je voelt op een gegeven moment het echte leven. Het is geweldig om die nabijheid mee te maken.'

Hoe ziet u de Afrikaanderwijk toen en nu?

'Een wijkbestuurder vertelde me tijdens het maken van het boek dat er ook wijken zoals de Afrikaanderwijk moeten zijn, omdat er een groep arme mensen is die toch ergens naartoe moet - een "afvalputje" noemde hij het, dat vond ik nogal heftig. Ik zag tijdens mijn verblijf steeds duidelijker dat Nederland met zijn rug naar de wijk stond en de wijk met de rug naar Nederland. Nadat het boek was verschenen ben ik bij allerlei debatavonden aanwezig geweest en ga ik er nog af en toe kijken. Op sommige plekken is het een oase van gentrificatie geworden en zie je nu ineens naambordjes op de deuren verschijnen. Sommige families zijn de wijk langzaam uitgegroeid, maar er zijn hardnekkige problemen die nog steeds bestaan en nog niet zijn opgelost.'

Wat kan een docent doen die aandacht aan problemen in een wijk als de Afrikaanderwijk wil besteden?

'Maak het aanschouwelijk. Ga naar wijken waar leerlingen vandaan komen of waar je echt de problemen ziet die de samenleving verdelen. Ga daar naar boksscholen en jongerencentra en ga in gesprek met mensen uit de wijk. Zo'n eigen ervaring maakt de basis om te oordelen veel breder in plaats van eendimensionale discussies. Documentaireseries als *Klassen* of *Schulden* zijn daarvoor overigens ook heel goed.' ♦

**SUBMISSION**

In de korte film *Submission*, die werd geschreven door Ayaan Hirsi Ali en geregisseerd door Theo van Gogh, worden vrouwonvriendelijke koranteksten op vrouwenlichamen geprojecteerd. Hirsi Ali was vanaf 2003 Tweede Kamerlid voor de VVD en had als ex-moslimes stevige kritiek op de islam. De film werd voor het eerst vertoond in de zomer van 2004 tijdens de aflevering van *Zomergasten* waarin Hirsi Ali te gast was. Na de uitzending werden Hirsi Ali en Van Gogh bedreigd. Van Gogh werd op 2 november 2004 door Mohammed B. vermoord.



In de ban van Fortuyn, Reconstructie van een politieke aardschok (2024) van Jutta Chorus en Menno de Galan, De Martelaren, Onder de vijanden van Theo van Gogh (2024) van Jutta Chorus en Ahmet Olgun en Afri, Leven in een migrantenwijk (2024) van Jutta Chorus verschenen allen bij Uitgeverij Pluim.